

Pro memoria

УДК 338.48(477.43)(092)“20/21”

А.О.Хоптяр, Ю.А.Хоптяр, А.Ю.Хоптяр

Олександр Степанович Юрков – будівничий туристичної справи на Поділлі (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)

У статті висвітлюється життєвий шлях О.С.Юркова, як одного з будівничих туристичної справи на Поділлі. Родині, колегам та знайомим Олександр Степанович запам'ятовується як людина надзвичайно чуйна, відповідальна, з активною громадською позицією. Про це свідчить перелік посад, які свого часу він займав: оператор щибенового подрібнювача і піонервожатий, учитель музики і наставник танцювального колективу, інструктор комітету комсомолу і профспілковий лідер великого будівельного тресту, керівник туристичного бюро і директор туристичної бази. Олександр Степанович вважав, що передусім потрібно добре знати свою рідну мову, літературу, історію Батьківщини і рідного краю, шанувати батьків і людей, любити пісню, працю, спорт, усе людське, а як наслідок, знайти себе в улюбленій справі і бути вірним їй усе життя. Він цінував і любив сім'ю. З дружиною Вірою Спиридонівною прожили у парі 50 років і у жовтні 2017 р. відзначили золоте весілля. Виростили двох доньок. Старша Алла, – нині кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови К-ПНУ імені Івана Огієнка. Молодша донька Тетяна, також випускниця К-ПНУ, працює педагогом за кордоном. Кандидатську дисертацію у 2015 р. захистив онук Андрій Хоптяр. Правнуки Владислав та Аліса також мріють бути науковцями, істориками, дослідниками... Онука Аліка успадкувала непересічний артистичний талант дідуся.

Олександр Степанович був чуйним керівником і талановитим педагогом, вдало поєднував у собі якості наставника, організатора, громадського діяча, митця, вчителя, людини. І встигав скрізь. Його багаторічна сумлінна праця поцінована багаточисельними грамотами та подяками. Та головна нагорода для нього була глибока пошана та вдячність усіх тих, хто знаходився поруч.

Ключові слова: туристична справа, організація туризму, туристична база, пансіонат, екскурсійне бюро, туристичні маршрути.

The article focuses on the investigation of O. S. Yurkov's activity in tourist sphere in Podillya. Relatives, colleagues and friends remember him as tactful, reliable and active personality. This idea is supported by a long list of his occupation: a macadam crusher operator, a pioneer leader, a music teacher, a dancing club instructor, a trade union leader of a big building trust, a tourist bureau main manager and a director of the best regional tourist camp. Oleksandr Yurkov had a big confidence that knowledge of mother tongue, the Ukrainian literature and history, respectful attitude to parents and other people, ability to love and work hard lead us to professional realization.

Oleksandr Yurkov was fond of his family. He had been living for 50 years with his beloved wife Vira and celebrated their "golden wedding" in October of 2017. Two daughters were grown by them. The older daughter Alla is a Doctor of Philosophy, an assistant professor of Ivan Ohienko K-PNU. The younger daughter Tetiana has also graduated from Ivan Ohienko K-PNU and is a teacher abroad. Oleksandr's grandson Andrii is also a Doctor of Philosophy, grandchildren Vladyslav and Alice have also a dream to become investigators and scientists.... Oleksandr's granddaughter Alica inherited his artistic talent.

Oleksandr Yurkov was a tactful director and a skillful pedagogue, a tutor and a manager; a public figure and an artist, a teacher and a real man. He did a lot in all these status and areas. Oleksandr's honest, dutiful and responsible work was marked by honorary diplomas. But close people's gratitude was a real award for him.

Keywords: *tourist business, tourist management, tourist camp, holiday hotel, tourist bureau, tourist routes.*

29 жовтня 2017 р. після важкої хвороби на 75-му році пішов з життя Юрков Олександр Степанович (1943–2017).

Олександр Степанович Юрков належав до когорти тих сподвижників туристичної справи, котрі розвивали цю сферу діяльності на Поділлі упродовж останньої чверті ХХ та початку ХХІ ст.

Він народився у буремні роки Другої світової війни – 10 серпня 1943 р. у м. Кам'янці-Подільському, у багатодітній трудовій сім'ї. Батько – Степан Федорович (1912–1997), мати – Броніслава Олександрівна (1921–1995). З раннього дитинства Олександра, як і старшого брата Анатолія та двох сестер – Тамару та Людмилу, залучали до праці, допомагати батькам у домашньому господарстві. Дитинство Сашка промайнуло на кручах рідного міста, у районі Біланівки, та на мальовничих схилах р.Смотрич чудового подільського краю. Тут, у Кам'янці-Подільському, укріплювалося його родинне коріння, писалася доля родоводу. З дитинства запам'яталися барвисті народні весілля, яскраві свята, цікаві обряди. Мабуть звідси Олександр Степанович протягом всього життя черпав сили та натхнення для своєї плідної діяльності. Життєві сили надавала також любов до музики та співу. До чарівного світу музики Олександра з раннього дитинства прилучив батько. Саме за його ініціативою було створено домашній музичний ансамбль.

Упродовж 1951–1961 рр. Сашко навчався у середній школі №3. З перших років навчання відзначався старанністю у виконанні шкільних завдань. Особливо у характері юнака проявлялося почуття справедливості, за що він був готовий боротися до кінця. З вдячністю Олександр Степанович згадував своїх вчителів: В.А.Вольського, А.К.Ткачука, А.В.Поліщук. Саме вони прищепили йому любов до пізнання, природи, роботи з людьми. Навчання в школі у повоєнний період давалося нелегко, адже не вистачало найнеобхіднішого. Домашні завдання часто-густо доводилося виконувати на газетному папері. Через низький рівень життя верхній одяг та взуття діти носили по черзі. Певного заробітку давав сімейний ансамбль, де Олександр грав спочатку на гармошці, а пізніше на баяні, які опанував самотужки, а батько – на бубні. Цей музичний колектив майже десять років дарував гарний настрій на весіллях та інших традиційних заходах, швидко здобуваючи популярність, завдяки талановитому чарівному співу юнака, його привабливій манері декламувати вірші, гнучкій пластиці рухів у танцювальному колі.

Після успішного закінчення середньої школи навчається у 1962 р. у річній школі робітничої молоді і починає свою трудову біографію на заводі будівельних матеріалів (тоді його називали щебзавод).

Робота біля агрегату, який з гуркотом цілодобово подрібнював каміння, добути поруч у кар'єрі с.Пудлівці, була надзвичайно важкою та небезпечною, і віднесена законодавством до переліку шкідливих, за які були передбачені певні пільги та відшкодування. Наставником на посаді оператора машини по дробленню каменя у О.С.Юркова був його родич, по материнській лінії – Расцький Валентин Володимирович (1927–2014). Олександр на все життя запам'ятав настанови дядька Валентина і до кінця своїх днів про нього тепло відгукувався.

У вільний від важкої роботи час, молодий чоловік відновлював свої сили не відпочинком, а музикою. Сімейний оркестр не припиняв своїх виступів на аматорському рівні. Можна виділити два напрямки у репертуарі самодіяльних музикантів, першість у яких, безумовно, утримував Олександр. Насамперед, це пісні близькі до народних – лірично-побутові чи жартівливі з простою, ясною мелодією, характерними ліричними зворотами. Другий напрямок – це естрадні пісні, в яких наспівність поєднується з гнучкою вокальною декламацією і досить інтенсивною динамікою. Саме вдало підібраний репертуар, професіоналізм виконання забезпечували ансамблю неабияку популярність і, врешті решт, музиканти були запрошені до музичного штату ресторану “Дністер” (с.Жванець).

Далі була служба у Збройних Силах. До служби Олександр ставився надзвичайно поважно, і вважав, що той чоловік, який не служив у війську, просто не відбувся як сильна особистість, на якого дівчата будуть дивитися з підозрою та зневагою. Виконуючи свій конституційний обов'язок, юнак з 1962 по 1965 р. служив у Криму, поблизу с.Советське. В армії Олександр познайомився з своїм земляком Олексієм Бецом, пізніше відомим подільським композитором

та музикантом, в творчому доробку якого з'являється понад 200 пісень [2, с. 44]. У результаті цього знайомства виникла творча співпраця: хлопці дуетом співали на солдатських концертах, у два баяни виконували музичні твори, готували танцювальні композиції [1, с. 85].

Звільнившись з лав радянської армії у 1965 р., Олександр Степанович повертається у рідне місто. Не маючи спеціальної освіти, пішов працювати на педагогічну ниву. Ще під час проходження служби у нього проявився талант до народного танцю. Надзвичайний музичний слух, тонке відчуття такту і ритму легко давало можливість впоратися зі складними танцювальними елементами. Отож, маючи хист до народного танцю, Олександр розпочав роботу наставником у танцювальному ансамблі міського будинку культури. Досить швидко танцювальний колектив досягнув професійного рівня і виступав не тільки на міських святкових заходах, але й брав участь у республіканських конкурсах, здобуваючи призові місця.

У вересні 1966 р. на запрошення завідуючої шкільним відділом міського комітету комсомолу А.Буданцевої та директора школи №9 Л.Пілатович перейшов на роботу до школи вчителем музики та за сумісництвом старшим піонервожатим. Працюючи у школі, готував дітей до виступів зі співів та танців на святкових концертах. І нині, згадуючи ті часи, колеги по школі з теплотою відгадують про виховну роботу молодого вчителя та наставника.

На гарного, активного, талановитого юнака "заглядалася" не одна дівчина, проте, у жовтні 1967 р. лише Віра Степова змогла підкорити його серце і молоді одружилися. Олександр Степанович цінував і любив сім'ю. З дружиною Вірою Спиридонівною прожили у парі 50 років і у жовтні 2017 р. відзначили золоте весілля. Виростили двох доньок. Старша Алла, – нині кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови К-ПНУ імені Івана Огієнка. Молодша донька Тетяна, також випускниця К-ПНУ, працює педагогом за кордоном. Кандидатську дисертацію у 2015 р. захистив онук Андрій Хоптяр. Правнуки Владислав та Аліса також мріють бути науковцями, істориками, дослідниками... Онучка Аліка успадкувала непересічний артистичний талант дідуся.

Для надолуження прогалин у педагогічній освіті Олександр Степанович у 1967 р. вступає спочатку на факультет підготовки учителів початкових класів, а в 1968 р. переводиться на історичний факультет Кам'янець-Подільського педагогічного інституту, обираючи заочну форму навчання.

Історичний факультет тоді був осередком підготовки висококваліфікованих кадрів, які крім роботи на педагогічній ниві, після закінчення вишу, могли працювати у державних органах влади та управління різного рівня, міністерства внутрішніх справ, держбезпеки та інших. Добре вмотивовані студенти історичного факультету з року в рік нарощували свою активність, як у навчанні, так і у науковій роботі. Активно працювали вихованці у наукових гуртках та проблемних групах. Неухильно зростала кількість виконаних та успішно захищених дипломних робіт. За високі показники в галузі наукових досліджень

факультет було визнано базовим у проведенні студентської наукової роботи для педагогічних інститутів України, а колегія Міністерства освіти ухвалила занести його до Книги Пошани Міністерства [3, с. 26]. Пануюча тут атмосфера наукового пошуку, демократичності, поваги до особистості студента, витворена викладацьким колективом, який очолювали завідуючі кафедрами професори Л.А.Коваленко, І.С.Винокур і декан факультету доцент А.О.Копилов, сприяла розкриттю здібностей Олександра Юркова у навчанні й пробудженню інтересу до громадської роботи. Наприкінці 1960-х – початку 1970 х рр. з такого творчого студентського гурту вийшли згодом доктори історичних наук, професори Л.В.Баженов, В.С.Степанков, О.М.Завальнюк, директор Інституту історії України НАН України, академік В.А.Смолій. Здобуваючи освіту заочно, Олександр Степанович одночасно працював на організаційній роботі у Кам'янець-Подільському міському комітеті комсомолу інструктором. Теплим словом вдячності він згадував А.О.Копилова, І.С.Винокура, П.Ф.Лаптіна, М.Ф.Александрю, В.А.Радіоненка, А.С.Хоптяра та інших викладачів, які навчали його, сприяли становленню непересічної особистості. У 1972 р. після успішного складення державних іспитів Олександр Степанович закінчив історичний факультет і отримав диплом учителя історії.

Перед молодим фахівцем відкривалася перспектива праці на педагогічній ниві у школі, однак, доля розпорядилася інакше. ... З 1973 по 1979 р. О.С.Юрков, отримавши направлення на роботу, спочатку працював комсомольським ватажком у місцевому будівельному тресті, а згодом – головою профспілки будівельників. Будівельний трест зводив тоді промисловий гігант Європи – цементний завод. Будівництво заводу велося швидкими темпами, трест працював у чотири зміни, тому на сон залишалося всього кілька годин. Робота у профкомі була різноманітною, бо доводилося і вугілля заготовляти, і квартири з автомобілями розподіляти, і бути мировим суддею, психологом і ще виконувати чимало громадських доручень. Та за будь-яких обставин Олександр Степанович залишався скромною, відповідальною людиною, завжди думав про людей, не придбавши собі матеріальних благ.

З 1979 р. Олександр Степанович перейшов на нову роботу у туристичну сферу і присвятив їй свої 27 років життя – до кінця своєї трудової діяльності. Набутий попередній досвід позитивно впливав на вирішення завдань, які стояли перед колективами. Спершу була робота на посаді директора у туристичному екскурсійному бюро. Енергійний директор розгорнув широкомасштабну діяльність у межах всього колишнього СРСР. Працівників та директора екскурсбюро важко було застати на місці, адже доводилося їздити по величезній країні, домовлятися та укладати договори з десятками міст та селищ, прокладати нові туристичні маршрути. Налагодивши безперерйну роботу у екскурсбюро, його директор продемонстрував свої беззаперечні організаторські якості і тому вже у 1980 р. Олександрю Степановичу довірили посаду директора туристичної бази “Подоланка”, найбільшої у Хмельницькій області [4, с. 4].

Туристична база знаходилася на балансі профспілок України, а обласним

керівником туристичної сфери на той час був, також випускник історичного факультету К-ПДПІ, І.М.Заграй. Так два випускники істфаку одного вишу і працювали чверть століття у вдалому управлінському тандемі.

Робота на посаді директора Кам'янець-Подільської турбази "Подольняк" вимагала великого напруження, адже щоденно, практично круглий рік, на базі проживало до 800 осіб, яким необхідно було забезпечити проживання, високоякісне триразове щоденне харчування, екскурсії та розваги. Серед туристів люди траплялися різні та й умови проживання були не такі як "на морі", але зі всіма Олександр Степанович умів знайти спільну мову і за період його керівництва жодної скарги щодо якості туристичних послуг до керівних органів не надійшло. Часто, щоб створити доброзичливу та гостинну атмосферу, директор власноруч брав баян і чарівною українською піснею збирав чимало аудиторію вдячних слухачів.

У вересні 1997 р. турбаза змінила свій статус і здобула назву: "Пансіонат Поділля" [5, с. 6]. У зв'язку з цим змінився і склад відпочиваючих. Упродовж п'яти років до 2006 р. пансіонат отримував державне фінансування для оздоровлення у літній період дітей із забруднених радіаційних зон через аварію на Чорнобильській атомній станції. Такий стан речей багато до чого зобов'язував дирекцію пансіонату, чимало аспектів діяльності довелося переглянути. І знову відповідальність за це лягла на плечі директора. Проте, як завжди, О.С.Юрков вийшов із цього становища достойно.

Олександр Степанович був чуйним керівником і талановитим педагогом, вдало поєднував у собі якості наставника, організатора, громадського діяча, митця, вчителя, людини. І встигав скрізь. Багаторічна сумлінна праця поцінована багаточисельними грамотами та подяками. Але головна нагорода для нього була глибока пошана всіх тих, хто знаходився поруч.

Із фотографії, що збереглася у сімейному альбомі, на нас привітно дивиться людина, чії очі щедро світяться розумом, добром, ширістю. Таким був Олександр Степанович у житті, таким залишиться у людській пам'яті.

Список використаних джерел та літератури

1. Хоптяр А.Ю., Хоптяр Ю.А. Олександр Степанович Юрков – будівничий туристичної справи на Поділлі // Проблеми туристичної галузі України: збукти, стан, перспективи/ Збірник праць та матеріалів засідання наукового симпозиуму, 3–4 квітня 2014 року / [редкол.: С.Е.Баженова (голова), Л.В.Баженов (наук. ред.), С.Д.Гальчак та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. С. 85-87.
2. Кам'янець-Подільський державний університет в особах. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003. Т.1. 796.
3. Копилов С.А., Газін В.В. Історичний факультет Кам'янець-Подільського національного університету. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. 76 с.
4. Подолянин. 2003, 8 серпня.
5. Подолянин. 2017, 1 грудня.